

Børge Dahle
Amanuensis ved Norges Idrettshøgskole
adr. 7393 Rennebu. tlf/fax 72 42 55 25

Konferanse: Forskning i friluft.

“ET LEVENDE OG FOLKELIG FRILUFTSLIV.”

Hvilke faktorer har vært og er avgjørende for å opprettholde en friluftslivstradisjon i det norske samfunn ?
Kan viten om utvikling av “friluftslivet” i andre land hjelpe oss til en bedre “forvaltning” av vårt friluftsliv ?

Innhold /temaene: Motivasjon for friluftsliv, verdigrunnlag. Friluftsliv - oppvekst.

“Abstract”:

Det er en viktig samfunnsoppgave å opprettholde en høy utøvelse av friluftsliv i den norske befolkningen. Det er mange grunner for det, her er noen:

- turer i skog og mark gir god helse og gode naturopplevelser - økt livskvalitet - reduserte samfunnsutgifter?
- friluftslivet er en god “møteplass”, en sosial arena for familie og venner i en ellers travel hverdag og for grupper i samfunnet som ellers kan føle seg ensomme ?
- friluftslivet er en god “metode” i naturvernet og naturen er et godt “klasserom”?
- friluftslivet er en del av vår kulturarv, et kultur fenomen som er en del av den norske identiteten ?

Hvilke faktorer var viktige for at en fikk etablert en friluftslivstradisjon i det norske samfunn ? Er det forhold i vårt postmoderne samfunn som truer “et levende og folkelig friluftsliv”? Hva kan vi gjøre for å begrense virkningen av de faktorene som kan føre til en reduksjon av kvaliteten og omfanget av friluftslivet i den norske befolkningen? Hva kan vi gjøre for å styrke faktorer som er med på å opprettholde og forsterke vår friluftslivstradisjon?

Bakenforliggende faktorer som kan medvirke til en forståelse av ulike “friluftslivstradisjoner” i ulike land:

- Størrelse på gjenværende naturområder, naturområders kvalitet.
- Naturområders tilgjengelighet for ulike former for “friluftsliv”- topografi, klima, vegetasjon, eiendomsforhold, lover og regler for bruk av områder.
- Nasjonal historie som har betydning for bruk av naturområder, bosettingsstruktur.
- Kulturhistoriske forhold som har betydning for bruk av naturområder, kontinuitet i “opprinnelige naturbruksformer”, holdning til natur i naturbruksformer, tradisjoner for bruk av natur i fritidssammenheng.
- Etablerte sosialiseringmønstre, virksomme overføringsmekanismer i fritidsbruk av natur mellom generasjoner, utdanningssystemer i naturbruk.

De første fire punktene som er nevnt som bakenforliggende faktorer i en forståelse av ulike lands “friluftslivstradisjoner” vil kunne “avleses” ved å studere sosialiseringmønstre og overføringsmekanismer mellom generasjoner. I et komparativt perspektiv er det kanskje ikke riktig å snakke om nasjonal egenart i friluftslivformer, men heller om ulike internasjonale friluftslivformer der de fire første punktene av bakenforliggende faktorer bestemmer omfanget av de ulike friluftslivformene i de ulike land.

I Norge har vi godt etablerte sosialiseringmønstre med god bredde i befolkningen. I land som bl.a New Zealand og Australia ser vi at andre sosialiseringmønstre dominerer. Der dominerer sosialiseringmønstre som er profesjonalisert og kommersialisert som en følge av at en ikke har effektive sosialiseringmønstre som har bredde i befolkningen. Hva kan vi se som resultat av dette arbeidet i New Zealand og Australia ? Kan Norge lære noe av dette på godt og ondt ?

I tiden framover blir det viktig å intensivere forskning som gir en bedre forståelse av virksomme overføringsmekanismer som viderefører “et levende og folkelig friluftsliv”.

Prosjektet “Barnas Naturverden” vedlegges dette foredrag for å vise til et prosjekt som er gjennomført i praksis og som baserer seg på kunnskap fra forskningsprosjekter.

«Barnas Naturverden»

Prosjektet er utviklet med tanke på å få gjennomført tiltak i et naturområde som vil realisere viktige deler av den offentlige friluftslivspolitikken. Faglig er prosjektet forankret i forskning om sosialisering til friluftsliv. En hovedkonklusjon i dette arbeidet er:

- Familien trenger friluftslivet som en arena for opplevelse av positivt fellesskap i fritid, og friluftslivet trenger familien som sosialiseringsarena.
- Familien er friluftslivets klart mest effektive sosialiseringsarena.

Barnas Naturverden ble åpnet sommeren 1995 og første sesong har fungert etter forventningene.

Småbarnsfamilier

Dersom en skal ta vare på en viktig kulturell fellesskapsverdi i vårt samfunn, friluftslivet, vil det være avgjørende at en får gjennomført tiltak som retter seg mot småbarnsfamilier. Dette krever at offentlige myndigheter er i stand til å se konsekvensene av denne erkjennelse og er villige til å være med på å realisere tiltak som fremmer friluftslivet for barnefamilier.

*Stemmer kartet med terrenget?
Planer må bygge på bygdas
handlingskunnskap.
Foto: Børge Dahle.*

Prosjektets mål

- En ønsker å tilrettelegge et natur- og kulturområde der barn kan få utøve en naturbruk i fritiden som:
- sikrer en overføring av viktige fellesskapsverdier som gir barn i dag og i framtiden muligheten for et rikt liv med enkle midler.
 - beskytter vår natur og utvikler en naturforståelse som sikrer en naturbruk innenfor naturens tålegrense.
 - bevarer og utvikler en levende, kunnskapsrik og synlig lokalkultur.
 - kan gi grunnlag for utvikling av arbeidsplasser slik at en kan opprettholde sterke lokalsamfunn i distriktene som kan forvalte natur og kultur på en livskraftig måte.

Livskraftige bygder er avhengige av aktive jenter med natur- og kulturglede.

Foto: Børge Dahle.

Utradisjonell tilrettelegging

Tilretteleggingstiltak vil være utradisjonelle. Det kreves nytenking dersom en skal aktivisere grupper som til nå er lite tilgodesett med tilretteleggingsmidler fra det offentlige. Det vil høyst sannsynlig være nødvendig med bl.a. en sterkere pedagogisk tilrettelegging og en annen type fysiske tilrettelegginger i et område som skal nå småbarnsfamilier. Småbarnsfamilier kan bl.a. ikke gå langt. Kvinner og barn har sterke sosiale motiv i fritiden, de trenger møteplasser, og barn må kunne få kombinere naturopplevelser med lek i natur. Det tiltenkte naturområdet vil være et nærområde for en mindre gruppe familier og et dagsturområde for en større gruppe familier. Området vil for en større region som Sør-Trøndelag og i en nasjonal sammenheng være et fjellområde som kan brukes i helger og ferier.

Ramsfjell i Rennebu

En har tatt i bruk et fortettet natur og kulturområde, Ramsfjell i Rennebu kommune. Området grenser opp mot Trollheimen naturvernomsråde og er i utstrekning ca. 15x15 km. Området består av både barskog og bjørkeskog og fjellområder med daler og topper. Det er ca. 40 fiskevann og

flere fiskeelver i området, ca. 100 grunneiere har gått sammen om et fiskekort for området. Området har et rikt dyreliv.

Setermuseum

I området er det flere fjellgårder og setergrenner. Flere setrer er i drift og det er utviklet et setermuseum. Det er mulig å utvikle overnattingssteder på flere av gardene og setrene. Det er nettverk av stier og gamle ferdselsveier i området. Området er rikt på kulturminner.

Sælehus

Det er bygd tre hytter i kjernen av området, Barnas Naturverden, beliggende ved fiskevann. Hyttene, eller Sælehusene, er kopier av et hus fra Vikingtiden, datert til år 1003, som er enkle, men med sterke historiske kvaliteter og miljøkvaliteter. En sammenslutning av grunneierlagene i området eier og har ansvar for vedlikehold og drift av hyttene. Fjellgardene, setrene og Sælehusene skal danne et nettverk av overnattingssteder. Dagsturene vil være fra 2-10 km.

veileder og barnebok

Det er utviklet en natur og kulturveileder for området som gjør det mulig for mor/far å veilede sine barn i friluftsliv og natur- og kulturglede. Det er skrevet en lærebok, en fortellingsbok om

*Boka om småjutula'n gir en god markedsføring av prosjektet. Her er NRKs Heia Norge på besøk.
Foto: Børge Dahle.*

Småjutula'n i Barnas Naturverden som kan brukes i forberedelsene til turen og gi turen et ekstra positivt innhold.

Boka om Småjutula'n har i stor grad vært med å bygge opp en identitet til bygda som har gitt bygda en profil utad. Boka er også en fin måte å markedsføre prosjektet og bygda på.

Del av friluftsplenen

Prosjektet er planlagt og er innarbeidet i Friluftsplenen for Rennebu kommune. Sommeren 1992 startet rydding og merking av stien i området. Arbeidet med stier og skilting ble gjort ferdig sommeren 1995. Dette arbeidet er gjennomført med midler fra Fylkesmannens miljøvernaveiling, arbeidsmarkedsmidler og dugnad fra grunneiere og andre i lokalsamfunnet.